

Hva er rettferdig?

Kjell Underlid | Sosial rettferd Fattigdom og rikdom i det moderne Noreg. *Samlaget, 2009*. 351 sider

Kjell Underlid har skrevet en sammensatt og personlig fagbok – som er og vil mye. Han tar for seg spørsmålene «hva er sosial rettferdighet?» og «er fattigdom og rikdom i det moderne Norge rettferdig?». Begge spørsmålene behandles inngående og grundig, med perspektiver fra en rekke fagtradisjoner som filosofi, etikk, juss, sosiologi, psykologi, politikk og samfunnsstenkning. Forfatteren tar det han omtaler som et «nærhetsperspektiv» til fattigdom (og rikdom); for å kunne si noe om rettferdig fordelig mellom fattig og rik må man ta og føle på hvordan fattigdom (og rikdom) oppleves.

Begrepene rettferdighet og sosial rettferdighet drøftes. Ulike syn på på rettferdighetsbegrepet beskrives gjennom fremstilling av sentrale tenkere, teorier, prinsipper og retninger. Denne delen av boka er krevende for lesere med lite bakgrunnskunnskap om tematikken. Det er mye komplisert stoff som fremstilles på relativt liten plass, og fordrer at man tar seg tid med stoffet. Fremstillingen lettes imidlertid av løpende begrepsforklaringer og klargjørende eksempler.

I del to går forfatteren inn på hva fattigdom og rikdom er, og redegjør for forskning på fattigdom og rikdom. Når det gjelder rikdom fremheves det – interessant nok – at det foreligger svært lite forskning på hvordan de rike har det i vårt samfunn. Her bør det kunne ligge muligheter for studenter og doktorander.

Med utgangspunkt i perspektivene på (sosial) rettferdighet og fremstilling av fattigdom og rikdom, drøfter forfatteren i tredje del av boka – svært personlig, politisk rødfarget og engasjert – hvorvidt fattigdom og rikdom i Norge er rettferdig. Er fattigdom og rikdom rettmessig, fortjent, eller basert på behov? Konklusjonen er ikke overraskende et nei. I forlengelsen av konklusjonen

kommer Underlid med håndfaste forslag til hvordan spriket mellom fattig og rik kan begrenses. Han argumenterer for å innføre et nedre golv og øvre tak for inntekt og formue, og drøfter også noen mulige innvendinger mot et slikt utjevningsforslag.

I en tid da datagrunnlag, resonnement og konklusjon gjerne sammenfattes i tre punkter under overskriften «Dette er saken», er det befriende å lese et teoretisk fundert, grundig og engasjert innlegg om fordelingen av verdier i samfunnet. Forfatteren viser imponerende oversikt over ulike tilnæringsmåter til rettferdighet og urettferdighet, særlig i første del av boka. Leseren som tar seg tid med boka, vil få lønn for strevet i form av fordypet kunnskap om måter å nærme seg rettferdighetsbegrepet på. Boka er ikke bare en fagbok, men også et debattinnlegg om verdifordeling. Forfatteren er hele veien svært ryddig når det gjelder hva som er en mer objektiv fremstilling og hva som er eget ståsted (faglig, politisk og moralsk), slik at leseren ikke risikerer sammenblanding. Så kan man være helt eller delvis enig eller uenig i premissene, argumentasjonen og konklusjonen. Denne boka er i så måte et eksempel på debattinnlegg til etterfølgelse. Anmelderen ble i hvert fall stimulert til – og utfordret på – egne refleksjoner rundt temaet.

Boka er ment for studenter innenfor velferdsfag, helse- og sosialarbeidere, og andre som er opptatt av tematikken. Mange psykologer som møter fattige i sin arbeidshverdag, vil kunne ha glede og nytte av den. Jeg anbefaler den i tillegg til alle som liker å tenke.

Kyrre Lønnum, psykolog og jurist ved Atferdssenteret – Unirand